

Književna poročila

postane nekak talisman, nekako zavetišče njegovega šibkega duha. Ko mu pa četa bolgarskih napadalcev zruši življensko vero v čarodejno moč »gazde Laze«, je Mita «...začutil, da ga je v tem trenutku ostavila otroška brezbriznost in da je prvič v življenju divje zatrpel...» In še srečamo prenapetega Kazanovo, idijotskega Petko Jovića, ki pozabi ob »papučah« na vso nezvestobo svoje žene. V knjigi je tudi par skic iz velike vojne, ki nam jarko osvetljujejo laž in površnost, združeno s primesjo najbolj smešnega egoizma, ki zraste le v takem okolju. Jezik je gladek, tekoč. Sploh bo knjiga razveselila dotične, ki jih zanimajo verni in točni popisi in orisi »iz življenja«. Preko epizodnosti pa se pisatelj vendarle ni dvignil, in ta epizodnost ostavlja vtis površnosti, čeprav se je pripovednik trudil, biti v popisih kolikor mogoče podroben, ter se s tem izkazal za potomca francoskih poznejših realistov. Vmes sem naletel tudi na izraze, ki bi se jih pri nas ne upal napisati; n. pr. »mantija« (plašč!), »mašna« (ovratnica!), »pijaca« (trg!), »logor« (taborišče!) itd.

Miran Jarc.

Pogonowski Jerzy: Iliryzm i słowiańszczyzna. (Studija nad odrodzeniem chorwackiem). Lwów, 1924. 170 str.

Kdor v tej razmeroma obširni knjigi išče tega, kar mu obeta naslov, bo precej razočaran: knjiga ne prinaša tega, kar v naslovu obeta, pač pa mnogo stvari, ki so z naslovom v prav rahli ali celo nobeni zvezi. V uvodu se spominja Pogonowski dveh Poljakov, ki sta že pred njim pisala o ilirizmu, Zdziechowskega in Grabowskega. Oba pa po njegovem nista gradiva izčrpala; ilirizem je segal mnogo bolj na široko, tako da se je Pogonowski, na pobudo Br. Drechslerja-Vodnika, lotil rešitve problema o medsebojnem razmerju med ilirizmom in slovanstvom.

Ta brez dvoma nenavadno važni in zanimivi problem skuša pisec rešiti na preveč primitiven način. Prva poglavja njegove knjige niso prav nič drugega ko primitivna in nepregledno pisana zgodovina — slavistike, najprej med Nemci, potem pri Čehih in ostalih Slovanih. In tako beremo v prvih poglavjih o Heglu, Herderju, Dobrovskem, Sapiehi, Bobrowskem, Kopitarju, Lanosoviču, Stulliju, Vuku, Kollarju in Kucharskem, beremo grobne napise Dobrovskega in Kopitarja in se ob obilici tega in onega zaman povprašujemo, o čem namerava pisec prav za prav pisati. Ta nejasnost v problemih in konfuznost v konceptu se vleče tja do strani 137., kjer najdemo v »zaključku« piščevo odkrito izpoved, da ni napisal tega, kar je obljubil v naslovu in predgovoru. Tukaj nam odkrito prizna, da je skušal podati samo študijo, kako so se Poljaki udeleževali pri ilirizmu, torej tvarino, ki sta jo, kakor pravi sam, že pred njim obravnavala Zdziechowski in Grabowski in za katero mu je dala vse potrebne podatke na razpolago Kołodziejczykova knjiga.

Vsa konfuznost koncepta pa se pokaže šele za tem »zaključkom«: na naslednjih straneh sledijo (137 do 150) najprej »pripiski«, gradivo, ki tudi s tako restringirano tezo Pogonowskega ni v nobeni zvezi, namreč bijografski in bibliografski podatki o A. T. Brliću, Hrabowskem, Jelačiću (s ponatiskom nekoga pisma Jelačićevega, ki je interesantno, kakor pravi pisec sam, po svoji »galantno-erotični« vsebini!), o Kukuljeviću, Mažuraniću, Obradoviću (ki se imenuje »Documuje Obradović«!), Preisu etc. etc. etc. Ker pa vkljub vsemu temu še ni bilo vse zmašeno v knjigo, kar je pisec brez sistema in premisleka nagrabil za svojo knjigo, sledijo na str. 150 še »Uzupelnienia«, ekskurz o »Lipi slovanski«, fragment Mažuranićeve pesmi »Izgubitak imena ilirskoga«, gradivo za praški kongres itd. Sirovo gradivo, ki niti ne spada v tekst knjige, nahajamo tudi že

Kronika

prej, tako n. pr. na str. 81. do 103. golo naštevanje vsebine Vrazovega «Kola» in «Danice ilirske», ali n. pr. na str. 70. in dalje primerjanje med Vrazovim in Velikanovičevim (!) prevodom Mickiewicza. Povrh nam na str. 165. še poda dva mala dodatka in izprazni svoje predale z zadnjimi noticami o uporabljeni literaturi!

Vse to je dokaz, da si pisec prav za prav ni bil na jasnem, o čem hoče pisati in da mu popolnoma manjka pravih pojmov o metodi znanstvenega dela. V podrobnostih se to vidi še prav posebno jasno. Mirno in brez vsake kontrole je po Drechslerju prevzel slovenski Prešernov prevod Mickiewiczzevega soneta «Rezygnacya» (str. 60.), dasi bi ga kot Poljaka ta reč morala — že vsled koncepta njegove knjige! — vendar bliže interesirati! Mirno vam pripoveduje eno stran prej — vedi Bog, odkod ima to! — da se je Vraz s Korytkom seznanil v Gradcu in da je Prešeren že pred Vrazom prevedel na slovenščino Mickiewiczev «Powrót taty»! Za ta podatek bi mu vsi naši prešernoslovci lahko bili hvaležni, toda brez vsake podlage je in samo dokaz — kar se vidi tudi drugod — da Pogonowski ne pozna literature ilirizma. Kar zadeva udeležbo Slovencev ob ilirizmu in njih stališče do njega, črpa samo iz spisov, ki so jih o tem predmetu napisali Hrvati in — Ilešić!

Pravega tujca v Jeruzalemu, v katerega je zablodil, pa se Pogonowski pokaže že na str. 27, kjer je zvaril v eno osebo našega filologa Fr. Miklošiča in stejnjevega župnika in kajkavskega popularnega pisatelja Toma Mikloušiča. Tam namreč piše, da je mesto voditelja slavistike po Dobrovškem in Kopitarju prevzel «stvarnik nove slavistike, Tomo Mikloušič (Miklosich)» in pod črto navede literaturo o tem možu. V tej literaturi navaja med ono, ki govori o Miklošiču, tudi Kukuljevičev članek v njegovem «Arkivu» XII, 51 do 118, in modro pripomni, da prinaša Kukuljevič v njem «zanimive podrobnosti o Miklosichu in Šafaříku, toda več o Šafaříku». Kukuljevič pa govori v tem članku o Mikloušiču, in sicer samo na str. 51 do 110, ker prinašajo strani 111 do 118 njegovo polemiko proti Račkemu! In da reč še bolj drži, prinaša tudi register imen v eni skupini «Miklou-szicz, (Miklosich, Mikloszić)»! Pogonowski torej očitno niti ni čital članka, ki ga citira in o katerem modruje!

Neprijeten vtis, ki ga dela spis na vsaki strani, še povečuje dejstvo, da pisec venomer gostobesedno modruje o svojih študijah in svojem delu in da je že kar na str. 4 z ogorčenjem zapisal rusko sodbo o Poljaki, češ, da na polju slavistike samo «svinje pasejo» in da iščejo na njem samo cenениh lavorik. Cenene lavorike bo on dosegel mogoče med Poljaki, ki njegovega dela ne morejo kontrolirati, toda že češki kritik mu je (v «Prager Presse») odkrito in dovolj jasno nasvetoval, naj delo še enkrat napiše. Pri nas je treba pred tem konfuznim zmašilom naravnost posvariti; ljudem, ki imajo kaj okusa, bo že sam retorični bombast obeh dedikacij povedal dovolj!

J. A. G.

KRONIKA

Philéas Lebesgue. To je morda najzanimivejša slovstvena osebnost našega časa. Kot skromen kmet v tržiču La Neuville-Vaultu, v okolici Beauvaisa, se je Philéas Lebesgue po svojem lastnem načinu primerjajočega jezikoslovja naučil skoro vseh starih in živih jezikov. Med 30 ali več zvezki, ki jih je obelodanil,